

VLAAMSE COMMISSIE ONROEREND ERFGOED

ADVIES VCOE 2016|072 VAN 25 AUGUSTUS 2016

OVER DE VOORLOPIGE BESCHERMING ALS MONUMENT VAN DE HOEVE-BROUWERIJ MET MOUTERIJ GOOSSENS IN DILBEEK (SCHEPDAAL), NAAR AANLEIDING VAN DE ADVIESVRAAG VAN MINISTER GEERT BOURGEOIS VAN 7 JULI 2016

De Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed, rechtsgeldig samengesteld, brengt op 25 augustus 2016 volgend advies uit:

1. De VCOE ontving op 7 juli 2016 een adviesvraag van Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering en minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed over de voorlopige bescherming als monument van de hoeve-brouwerij met mouterij Goossens in Dilbeek (Schepdaal). De commissie vindt het positief dat een uitgebreid dossier voor advies werd voorgelegd. De commissie spreekt zich in voorliggend advies uit over de documenten in het kader van de voorlopige bescherming met name (a) het ministeriële besluit tot voorlopige bescherming, (b) de fotoregistratie, (c) het afbakeningsplan, (d) de lijst van cultuuroederen en (e) het beschermingsvoorstel.
2. De commissie erkent de erfgoedwaarde van de voormalige hoeve-brouwerij. De site omvat een beeldbepalend hoevegebouw aan de straatzijde met dwars daarop aansluitend een pakhuis, voormalige stallen en een overdekte bergplaats. Deze gebouwen zijn ingericht rond een gekasseid erf. Het feit dat de oorspronkelijke configuratie van de gebouwen bewaard bleef, geeft de site een sterke historische waarde met een aantal onmiskenbare architecturale kwaliteiten. Op het zuidelijke deel van het perceel bevinden zich de nieuwe en oude brouwerij. De hoeve-brouwerij dateert minstens van het eind van de 18de eeuw. In de 19de eeuw werd een grotere brouwerij aan het terrein toegevoegd. Hierdoor is de evolutie van een klein nevenbedrijf aan de hoeve naar een volwaardige middelgrote Lambiekbrouwerij nog duidelijk herkenbaar en afleesbaar. De historische gelaagdheid van de site en de ligging tegen de beek in een landelijke omgeving maken van de site een uitzonderlijke en representatieve getuige van de ontstaansgeschiedenis van Lambiekbrouwerijen in deze streek. De bewaarde onderdelen en constructies maken het ambachtelijke productieproces leesbaar en bezitten een grote industrieel-archeologische waarde.
3. De commissie ondersteunt artikel 1 van het ministerieel besluit waarin de bescherming als monument van de hoeve-brouwerij met mouterij wordt vastgelegd. De commissie ondersteunt de voorgestelde afbakening en erkent tevens de industrieel-archeologische waarde van de cultuuroederen zoals opgenomen in bijlage 3.

De commissie vraagt de onderschriften in de fotoregistratie maximaal af te stemmen op de beschrijving van de erfgoedelementen in artikel 2 van het beschermingsbesluit. Specifiek voor de gevels geniet het de voorkeur te verwijzen naar de windrichting, zoals in het beschermingsbesluit.

4. Artikel 2 van het ministerieel besluit verwijst naar de historische, architecturale en industrieel-archeologische waarde die de bescherming als monument verantwoordt. Tevens beschrijft het artikel de aanwezige erfgoedkenmerken en -elementen.

De commissie vraagt tevens om een aantal van de elementen die beschreven worden alsnog op te nemen in de fotoregistratie. Het betreft vooral het woonhuis met onder meer de huidige slaapkamer en kleine hal, waar een rode keramische tegelvloer bewaard is en er sporen aanwezig

zijn van de voormalige schouw en moer- en kinderbalken en het schrijnwerk van de binnendeuren.

De commissie merkt tevens op dat de beschrijving van het interieur en de planindeling van het woonhuis eerder beperkt is en vraagt deze verder te verduidelijken.

Algemeen merkt de commissie op dat het sporenonderzoek gedetailleerder dient te gebeuren. Voor een site van deze schaal worden een aantal elementen te weinig naar voor gebracht die de evolutie van de site duiden. De commissie suggereert tevens de belangrijkste erfgoedelementen en sporen die getuigen van het brouwproces, aan te duiden op een plan.

5. De beheersdoelstellingen zijn opgenomen in artikel 3 van het ministerieel besluit.

De commissie benadrukt dat vooral de mouterij een hoge erfgoedwaarde bezit. Het beheer dient daarom de nadruk te leggen op het maximaal behoud van alle onderdelen en details van de mouterij. Met de resterende sporen van de nieuwe brouwerij dient bijzonder omzichtig omgesprongen te worden. De sporen die cruciaal zijn, moeten duidelijk en gedetailleerd worden omschreven.

De commissie vraagt de volgende beheersdoelstellingen te verduidelijken of helderder te formuleren:

- 1° De beheersdoelstelling verwijst naar 'de semi-gesloten hoeve'. Het semi-gesloten karakter wordt echter mede bepaald door de overkapte opslagplaats, de oude stallingen, het pakhuis en het woonhuis. De commissie vraagt daarom telkens naar de specifieke afzonderlijke gebouwen te verwijzen.
- 2° Deze doelstelling verwijst naar het behoud van de inplanting en volumewerking van 'de hoevegebouwen'. Ook hier is het onduidelijk of alle gebouwen gevat worden. De doelstelling gaat immers alleen in op het woonhuis. Wat de zijgevel van het woonhuis betreft stelt het beschermingsbesluit: '*Eventuele nieuwe muuropeningen dienen beperkt te zijn*'. De commissie merkt op dat deze doelstelling moeilijk beheersbaar en voor interpretatie vatbaar is.
- 4° Voor het pakhuis wordt uitgegaan van de doelstelling: '*Inbreng van nieuwe openingen in deze zijgevels mogelijk, mits behoud van de afleesbaarheid van het oorspronkelijk gesloten karakter.*' Het is voor de commissie onvoldoende duidelijk hoe aan deze doelstelling invulling kan worden gegeven. Een deel van de uitbreiding van het pakhuis lijkt bovendien een kiemvloer te hebben. De gevelstructuur met openingen en de keramische vloeren wijzen in deze richting. De functie van dit gebouw dient in dat opzicht verder onderzocht te worden. Indien er openingen in de gevel worden gemaakt, mag dit geen afbreuk doen aan de herkenbaarheid van de historische functie.
- 5° Voor de voormalige stallingen is sprake van het 'respecteren' van de '*originele delen van de gevelindeling*'. In artikel 2 van het besluit is evenwel niet opgenomen welke delen van de gevel als 'origineel' kunnen worden beschouwd. De grondige verbouwingen van deze stallingen komen in het inhoudelijk dossier eveneens niet aan bod.
- 9° Deze doelstelling stelt het behoud van het open zicht op de brouwerijgebouwen en de poel naast de mouterij voorop. Het is onduidelijk over welke poel het gaat. Deze is niet op foto geregistreerd en wordt niet beschreven in artikel 2 als erfgoedelement. Indien het de poel betreft op kadastraal perceel 272E, dan maakt deze geen deel uit van de bescherming.

6. Artikel 4 van het ministeriële besluit formuleert de voorschriften voor instandhouding en onderhoud van het te beschermen monument. De commissie merkt op dat onder artikel 4 een bijkomende paragraaf wordt opgenomen: '*Binnen het kader van de omschreven erfgoedwaarden*

en beheersdoelstellingen is voor de instandhouding en het onderhoud van de hoeve-brouwerij Goossens met mouterij, het behoud van volgende erfgoedkenmerken en –elementen verplicht.’ Bij de opsomming van de verplicht te behouden delen somt artikel 4 opnieuw de elementen op die ook in de beheersdoelstellingen aan bod kwamen.

Het is onduidelijk waarom deze formulering aan de instandhoudingsvoorschriften wordt toegevoegd. Het behoud van alle erfgoedkenmerken en erfgoedelementen is immers als algemene doelstelling vastgelegd in artikel 3 van het besluit. De commissie vindt het aldus niet wenselijk een limitatieve lijst van te behouden elementen en kenmerken op te nemen in artikel 4. Het samenlezen van de erfgoedelementen (artikel 2) en de beheersdoelstellingen (artikel 3) biedt voldoende houvast voor toekomstige beheersmaatregelen. De commissie vraagt aldus de lijst van te behouden elementen te schrappen in artikel 4 en de voorschriften voor instandhouding en onderhoud te beperken tot de essentie.

7. Artikel 5 somt de toelatingsplichtige handelingen op. De commissie ondersteunt de voorgestelde lijst van toelatingsplichtige handelingen.
8. Tot slot formuleert de commissie een opmerking bij het inhoudelijke dossier. Het historisch overzicht in het inhoudelijk dossier verwijst uitvoerig naar onder meer de Ferrariskaart, de ‘Villaretkaat’ en kadasterplannen. Net omwille van de historische gelaagdheid van de site is het interessant de verschillende mutaties doorheen de tijd in beeld te brengen. De commissie vraagt aldus de relevante historische kaarten in bijlage bij het inhoudelijk dossier te voegen.
9. Op basis van bovenstaande argumentatie en opmerkingen geeft de commissie een voorwaardelijk gunstig advies voor de voorlopige bescherming als monument van de hoeve-brouwerij met mouterij Goossens in Dilbeek. De commissie vraagt:
 - De fotoregistratie aan te passen en de planindeling van het woonhuis te verduidelijken (par. 3 en 4);
 - Een meer gedetailleerd sporenonderzoek uit te voeren, waarbij de belangrijkste elementen duidelijk in kaart worden gebracht. (par. 4)
 - De beheersdoelstellingen te verduidelijken (par. 5);
 - De lijst van te behouden elementen te schrappen in art. 4 (par. 6);
 - Het inhoudelijk dossier aan te vullen met historisch kaartmateriaal (par. 8).

Namens de Vlaamse Commissie voor Onroerend Erfgoed,

Michiel Deweydt
Voorzitter